

NOKIAN KAUPUNGIN VARHAISKASVATUKSEN KESTÄVÄN KEHITYKSEN OHJEISTUS

Mitä on kestävä kehitys?

”Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.”

(Ympäristöministeriö, 2020.)

JOHDANTO

Tämän ohjeistuksen tavoitteena on tarjota varhaiskasvatuksen henkilöstölle tietoa kestävästä kehityksestä ja yhtenäistää kestävä kehityksen käytäntöjä Nokian varhaiskasvatusyksiköissä. Ohjeistus sisältää myös käytännön toimintaideoita ja vinkkejä lisämateriaaleista. Kun lapset saavat aktiivisesti osallistua kestävään elämäntapaan tarvittavien taitojen harjoitteluun, ne tulevat osaksi heidän elämäänsä. Kestävää kehitystä toteutetaan yhteistyössä ruoka-, siivous- ja kiinteistöpalveluiden kanssa. Olemme myös Alhoniityn ja Tyttölän päiväkodeissa yhdessä lasten kanssa laatineet Olli Oravan matkassa -oppaan, joka tuo kestävä kehitys esille lapsen tasoisesti.

Kestävän kehityksen teemoja tuodaan esille useissa kohdissa valtakunnallisissa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ja Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa. ”Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan ja noudatetaan kestävä elämäntavan periaatteita niin, että sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen ulottuvuus huomioidaan. Varhaiskasvatus luo perustaa ekososiaaliselle sivistykselle niin, että ihminen ymmärtää ekologisen kestävyden olevan edellytys sosiaaliselle kestävyydelle ja ihmisoikeuksien toteutumiselle.” Varhaiskasvatuksessa luonto on sekä oppimisympäristö että oppimisen kohde. (Opetushallitus 2018, 21.) ”Opetuksessa luodaan pohjaa kestävä elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.” (Opetushallitus 2014, 37.)

Kestävä kehitys mainitaan myös Nokian kaupungin strategiassa. Siinä visiona on elinvoimainen ja ekologinen Nokia ja strategisissa tavoitteissa on listattu mm. kestäviin ratkaisuihin ja ekologisiin teknologioihin panostaminen. (Nokian kaupunki 2020.) Myös Tampereen kaupunkiseudun ilmastostrategia 2030 velvoittaa meitä kiinnittämään huomiota esimerkiksi energiankulutukseen, jätteen syntyminen ja lajitteluun sekä kestävien hankintojen tekemiseen.

IPCC:n viimeisimmän (2018) raportin mukaan muutoksia nykyisiin elämäntapoihin on aletava tehdä nyt. Ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen kommentoi raporttia: ”Ilmastotieteen viesti on hyvin selvä: aikaa ei ole hukattavaksi. Kaikkien pitää nyt tehdä ilmastotoimia enemmän, nopeammin ja laajemmin”. (Ympäristöministeriö 2020.)

YK:n jäsenmaana Suomi on sitoutunut YK:n Kestävän kehityksen tavoiteohjelmaan (Agenda 2030), “joka tähtää äärimmäisen köyhyyden poistamiseen sekä kestäväan kehitykseen, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihminen tasavertaisesti huomioon” (YK-liitto 2020).

Developed in collaboration with TROLLBÄCK + COMPANY | TheGlobalGoals@trollback.com | +1 212 529 1010
For queries on usage, contact: ipic@un.org | Non-official translation made by UNRIC Brussels (September 2015)

Kuva: https://www.ykliitto.fi/sites/www.ykliitto.fi/files/images/SDG_POSTER_FI_partner_1.png

Asiakirjat itsessään eivät kuitenkaan luo kestäväa kehitystä, vaan keskeistä on kiinnittää huomiota omiin arvoihimme, asenteisiimme ja käytännön toimintaamme.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN PERIAATTEET

Globaali vastuu

Toimintamme vaikutukset ulottuvat pitkälle maamme rajojen ulkopuolelle. Maailman haasteet ovat myös Suomen haasteita, ja meillä on mahdollisuus ottaa edelläkävijän rooli yhteis-

ten ongelmien ratkaisemisessa. Globaalin vastuun kantaminen edellyttää oikeudenmukaisuutta: Suomen on varmistettava toiminnallaan myös muiden mahdollisuudet kestäväan kehitykseen ja sitä kautta turvallisuuteen ja rauhaan.

Ylisukupolvinen ajattelu

Toimintamme vaikutuksia on arvioitava pitkälle tulevaisuuteen. Sen sijaan, että edistäisimme lyhyen aikavälin intressejä, tarkastelemme päätöstemme vaikutuksia yli tulevien sukupolvien. Sukupolvet ylittävä näkökulma edellyttää laajojen kokonaisuuksien hallintaa, ratkaisujen keskinäisten vaikutuksien ymmärtämistä sekä vastuunottoa.

Luonnon kantokyvyn rajallisuus

Maapallon elämää ylläpitävien järjestelmien hyvinvointi on ihmisten hyvinvoinnin edellytys. Ihmisten määrä kasvaa, jolloin henkeä kohti käytettävissä olevat luonnonvarat vähenevät. Luonnon järjestelmien kyky tuottaa ja ylläpitää ihmisten ja muiden lajien hyvinvoinnille elintärkeitä toimintoja on vaarantunut. Toimintamme on sopeutettava luonnon uusiutumis- ja kantokyvyn rajoihin, jotta voimme turvata ihmiskunnan hyvän elämän mahdollisuudet myös tulevaisuudessa.

Yhdessä tekeminen

Kestävän kehityksen toteuttamiseen tarvitaan kaikkia. Jokaisella on oltava valmius kestävien valintojen tekemiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Suomessa asioista kyetään sopimaan yhdessä ja voidaan luottaa yhteiskunnan toimivuuteen. Koko elämänkaaren läpi kantava hyvinvointi ja perusturva luovat perustan kestäväälle yhteiskunnalle.

Tiedot ja taidot luovasti käyttöön

Tutkimus luo perustan yhteiskunnan sekä ihmiskunnan suurten haasteiden ratkaisemiselle. Osaamisen, tiedon, taidon ja luovuuden yhdistäminen on viisaan ja pitkäjänteisen tekemisen edellytys. Tarvitsemme sekä kokemusperäisen että tieteellisen tiedon avoimuutta ja jatkuvaa kehittämistä. Olemassa olevaa tietoa ja taitoja tulee hyödyntää nykyistä tehokkaammin kestävien ratkaisujen löytämiseksi. Yhteistyö, aloitteellisuus, kokeileminen ja erehtyminen ovat edellytyksiä uusien ratkaisujen löytymiselle. Nämä periaatteet löytyvät Kestävä kehitys -nettisivustolta ([Kestavakehitys.fi](https://kestavakehitys.fi)).

KESTÄVÄN KEHITYKSEN OSA-ALUEET

Kestävän kehityksen osa-alueet ovat: ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys. ”Ekologisen kestävyuden vaativimpia haasteita ovat ilmastonmuutoksen hidastaminen, biologisen monimuotoisuuden turvaaminen sekä luonnonvarojen kestävä käyttö” (Cantell 2004, 24). ”Taloudellinen kestävyys on sisällöltään ja laadultaan tasapainoista kasvua, joka ei perustu pitkällä aikavälillä velkaantumiseen ja luonnonvarojen hävittämiseen. Taloudellisesti kestävä kehitys edellyttää, että tavaroita ja palveluita tuotetaan niin, että ympäristöä rasitetaan nykyistä vähemmän.” (Cantell 2004, 24.)

”Sosiaalisessa ja kulttuurisessa kestävyudessa keskeistä on hyvinvoinnin edellytyksien siirtyminen sukupolvelta toiselle. Haasteena on vähentää työttömyyttä, syrjäytymistä ja sosiaalisten erojen kasvua” (Cantell 2004, 24).

Huoltajille lähetettiin syksyllä 2019 Päikyssä kysely liittyen kestävään kehitykseen. Huoltajien kyselystä kävi ilmi, että he pitivät kestävästä kehityksestä erittäin tärkeänä aiheena. He olivat tyytyväisiä siihen, että varhaiskasvatuksessa käsittelemme näitä asioita. Huoltajilta saatujen vastauksien kokonaismäärä oli 193. Muutamissa päiväkodeissa haastateltiin myös lapsia aiheeseen liittyen. Otsikoiden alle on kerätty vanhempien vastauksia, joista suorat lainaukset ovat kursivilla. Lasten vastaukset ovat keltaisella. Toimintaideoita -otsikon alle keräsimme vielä vanhemmilta tulleita toimintaideoita.

Ekologisesti kestävä kehitys

- luonnon monimuotoisuuden arvostaminen
 - luontosuhteen luominen: luonnossa liikkuminen, siitä nauttiminen, havainnot ja oppiminen, jokamiehen oikeudet
 - luonnonvarojen vastuullinen käyttäminen
 - luovuuden arvostaminen
 - jätteiden vähentäminen ja kierrätys
 - joukkoliikenne
-
- *Kiertotalouteen perehtyminen. Jätteistä saadaan arvokkaita raaka-aineita uusiin tuotteisiin.*
 - *Tavaroista/vaatteista huolehtiminen ja niiden huoltaminen/korjaaminen.*
 - *kestävät hankinnat*

- *Millaisia vaikutuksia roskaamisella voi olla esim. eläin voi syödä muovia ja kuolee siihen.*
- *luomu- ja lähiruoka*
- *kasvisruokailun lisääminen*
- *lapsille tietoa ruuan alkuperästä ja ylijääneen ruuan kohtalosta*
- *Energian kulutuksen minimointi: ei käytetä vettä tai sähköä turhaan, liikutaan pyörällä tai kävellen, jos mahdollista.*
- *Niinkuin laitetaan tavaroita eri laatikoihin.*
- *Voi tehdä littanaa vaikka purkeista.*
- *Tunnustelee vatsaa, että kuinka paljon jaksaa.*
- *Ekaks voi ottaa vähän ja voi hakea lisää.*
- *Vanhempani kulkivat kimppakyydillä töihin.*

Taloudellisesti kestävä kehitys

- antimaterialististen arvojen opettaminen
- kertakäyttökulttuurista luopuminen
- kestävien ja pitkäikäisten tuotteiden ja palveluiden hankkiminen
- innovatiivisuuden arvostaminen
- *aineettomat lahjat*
- *elämysten korostaminen materian sijaan, esim. taide, musiikki, lukeminen, urheilu, retkeily*
- *tavaran/materian ihannointi, muoti-ilmiöt (saatava uusimmat puhelinmallit yms.), sosiaalinen paine → miten hillitä näitä*

Sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävä kehitys

- oman kulttuurin ja historian tunteminen ja välittäminen lapsille
- moninaisuuden hyväksyminen ja arvostaminen → tasa-arvo ja yhdenvertaisuus
- toisten kunnioittaminen ja hyvät tavat
- lapsen kuuleminen ja lasten oikeudet
- osallisuus, vaikuttaminen ja yhteisöllisyys
- *itsensä arvostaminen, turvataidot, tunteista puhuminen*
- *kiusaamisen ehkäisy, siihen puuttuminen, ketään ei jätetä yksin*

- *kulttuurielämykset, näyttelyt, teatterit*
- *perinteet ja niihin tutustuminen, juhlapäivien huomioiminen*
- *Voi ottaa yksin jääneen kolmanneksi.*

LUONTOSUHTEEN RAKENTAMINEN

Varhaiskasvatuksessa ympäristökasvatuksella tähdätään luontosuhteen vahvistamiseen sekä vastuullisuuteen ja kestäväan elämäntapaan kasvattamiseen. Näitä rakennetaan luonnossa ja luonnosta oppimisen myönteisillä kokemuksilla. (Opetushallitus 2018, 46-47.)

”Kun elämäntavan perustana on hyvä luontosuhde, ei ympäristöä säästävien valintojen tekeminen ole luopumista tai pakkoa vaan haluamista. Oma ja luonnon hyvinvointi eivät tunnu ristiriitaisilta tavoitteilta, vaan ne kulkevat käsi kädessä. Aikuisten tehtävänä on tarjota lapsen luontosuhteelle otollinen kasvualusta - myönteisiä ja ajatuksia herättäviä luontokokemuksia, oman elinympäristön ihmettelemistä ja tutkimista yhdessä.” (Luontoon.fi)

Varhaiskasvatuksessa hyvää luontosuhdetta voi edistää monin tavoin. Lähiympäristöä voi käyttää oppimisympäristönä havainnoimalla ja tutkimalla luontoa moniaistillisesti ja eri oppimisen alueita yhdistäen. Luonto rikastuttaa mielikuvitusta ja inspiroi leikkiin sekä rauhoittaa ja rentouttaa. Lähimetsässä on hyvä hiljentyä kuuntelemaan luonnon ääniä ja tehdä vaikka mindfulness-harjoituksia. Luontoretkillä opetellaan arvostamaan luontoa ja pitämään se puhtaana. Lapsuudessa muodostuneet asenteet kantavat aikuisuuteen asti.

TOIMINTAIDEOITA

Nämä on kerätty Suomen ympäristökasvatuksen seura ry:n monisteesta Hyvien kestävän kehityksen käytäntöjen helmet.

Käsienpesuun kuluva vesimäärän havainnollistaminen maitotölkkien avulla

Pesun aikana kuluva vesi kerätään vatiin, ja mitataan maitopurkista tehdyllä litran mitalla. Muutama lapsi pesee ensin kädet ilman että yrittää säästää vettä (hana koko ajan isolla auki). Sitten seuraavat pesevät kätensä vettä säästäen (hana pienellä, ripeästi).

Sähkötön aamu/päivä

Kokeillaan viettää aamu/päivä käyttämättä sähköä. Mihin kaikkeen sähköä yleensä tarvitaan? Kuluuko sähköä tarpeettomasti?

Aineettomat lahjat

Lapset voivat ideoida äitien- tai isänpäivälahjaksi lahjakortteja "aineettomiin lahjoihin": esim. halihetki, hartiahieronta, retki leikkipuistoon.

Keijukaiskuningattaren lahja. Valmis draamaohje liittyen lahjojen antamiseen, merkitykseen ja ympäristövaikutuksiin:

<http://www.kierratyskeskus.fi/files/57/keijukaiskuningatar.pdf>

Ulkoilupassi

Lapsille jaetaan ulkoilupassi, johon merkitään esim. viikon ajalta missä ja milloin on ulkoillut. Passissa voi olla tila myös luonnosta tehtyjen huomioiden kirjaamiselle.

Kierrätyspäivä

Päiväkodilla voi järjestää kierrätyspäivän esimerkiksi talviliikuntavälineille, leluille, lautapeleille tms. teemalle.

Kestohedelmäpusstit

Kierrätyskankaasta (esim. vanhat pitsiverhot) voi valmistaa kestopusseja, joissa hedelmät/vihannekset voi punnita kaupassa. Itse pussi on kätevintä ommella koneella, mutta lapset voivat esim. valmistaa ja pujotella kiristysnyörit pusseihin.

Älä jätä mitään -päivä

Kokeillaan, onnistutaanko annostelevaan ruokaa niin, että kaikki saavat lautasensa syötyä tyhjäksi. Lisäksi voi olla tarra joidenkin lautasten pohjassa, ja pieni palkinto niille, joilta tarra löytyy. Ehdotus keittiöhenkilökunnalle: Keittiössä voi pitää kirjaa kunkin ruokalajin kulutuksesta. Näin ruuan määrää pystytään tarkentamaan seuraavan kerran, kun tarjolla on samaa ruokaa.

Lajitteluviesti

Joukkueviesti, jossa jokaisella joukkueella on alussa samanlainen kokoelma roskia. Pienen juoksumatkan päässä on rivi kuvitettuja lajitteluastioita. Jäteastioiden vieressä oleva tuomari puuttuu tilanteeseen, jos roska meinaa mennä väärään paikkaan. Kisan voittaa joukkue, jonka roskat on lajiteltu ensin.

Ekologisuutta päiväkodin juhliin

Päiväkodin juhlapäivät tarjoavat mahdollisuuksia osallistaa vanhempia myös kestävän kehityksen asioihin. Toiminnallisissa juhlissa voidaan liikkua lähiluonnossa, ja niissä voi olla kestävän kehityksen teemoihin liittyviä tehtävärasteja.

Lähiympäristön kartoitus

Lasten kanssa laaditaan yhteinen kartta päiväkodin/asuinalueen lähiympäristöstä. Siihen merkitään lapsille tärkeitä paikkoja ja toimintamahdollisuuksia: leikkipaikat, rentoutumispaikat, liikuntapaikat jne.

Kotikierros

Lähiympäristöön voi tutustua tekemällä yhdessä kierroksen päiväkodin lähellä asuvien lasten kotipihoille. Lapset voivat esitellä kotitalonsa, ja lapsesta voi ottaa kuvan omalla koti-ovellaan.

Lähiympäristö puhtaammaksi

Roskapussi kannattaa ottaa mukaan metsäretkille ja muutenkin jalan liikuttaessa. Lapset pääsevät konkreettisesti vaikuttamaan lähiympäristönsä puhtauteen ja viihtyisyyteen keräämällä roskat pois luonnosta ja teiden varsilta.

Metsäolympialaiset

Metsäpaikalla voi järjestää olympialaiset luonnonmateriaaleja käyttäen. Lajeina voivat olla esimerkiksi kiven pyörittäminen polulla, käpyjen tarkkuusheitto, keppikeihään heittäminen. Lisää lajeja voi ideoida yhdessä lasten kanssa.

Ympäristömerkittyjen tuotteiden tunnistaminen

Isompien lasten kanssa voi tutustua ympäristömerkkeihin, esim. Pohjoismainen ympäristömerkki (joutsenmerkki), Euroopan ympäristömerkki (kukkamerkki), Luomu-merkki (suomalainen ja EU:n). Lähikauppaan voidaan tehdä bongailuretki, jossa yritetään etsiä erilaisia ympäristömerkkejä kaupassa myytävistä tuotteista.

Vanhemmille suunnatusta kyselystä saatiin seuraavanlaisia toimintaideoita:

- Voisiko jokainen lapsi lahjoittaa kotoa jonkun lelun päiväkodin käyttöön, millä ei enää itse paljoa leiki.
- Voiko järjestää esim. kierrätyspöydän päiväkodin tai eskarin tiloihin. Lapset itse voisivat järjestellä, informoida ym. Voisi olla tuo tullessasi, vie mennessäsi. tyyppinen. Jäljelle jääneiden tavaroiden kierrätystä voisi miettiä yhdessä ja pohtia lahjoituskohteen.
- Päiväkodille myynti-/vaihtotori esim. talviurheiluvälineille
- Voisiko olla mahdollista, että olisi jokin ilmoitustaulu, johon voisi laittaa ilmoituksen myytävistä lasten tuotteista, esim. sadevaatteet, liikuntaan/liikkumiseen liittyvät tavarat?
- Erilaisten ihmisten kohtaaminen, esim. käydään laulamassa hoivakodilla
- Lasten kanssa voisi tehdä retken kirpputorille.
- Jospa ei joulun jälkeen kyseltäisikään, että mitä lahjoja saitte, vaan esim. minkälainen joulu oli, ketä tapasit, mitä syötiin, mitä leikittiin jne.
- Sadonkorjuujuhla, jossa nähtävillä vihanneksia kokonaisina ja niitä saa myös maistaa.
- Tutustutaan leluihin ja mitä eri materiaaleja niissä on käytetty ja mitä valmistaminen on vaatinut.
- Myös esimerkiksi kehitysyhteistyöprojekteihin tutustuminen lasten kanssa voisi olla avartavaa.
- Päiväkodin lähialueiden siisteydestä huolehtiminen esim. perhetapahtuman järjestäminen sen pohjalta.
- Kierrätyspisteillä vierailut
- Kestoilu (kestopyykkipussit = jokaisella lapsella 1 tai 2 kierrätetystä kankaasta tehtyä pyykkipussia, jossa päivän aikana kertynyt likapyykki viedään kotiin ja pyykkipussi tuodaan aina takaisin)
- Maatumiskoe

OLLI ORAVAN -OPAS

Varhaiskasvatuksessa lapsille on tehty Olli Oravan matkassa -perehdytysopas kestävän kehityksen käytännöistä. Lapset ovat valokuvanneet ja piirtäneet kestävän kehityksen keskeisiä teemoja: jätteiden lajittelu, kiertotalous, terve elämä, kasvispainotteinen ruoka, ruokahävikki, päiväkodin säännöt ja kaveritaidot, liikenne ja kulkeminen sekä vesi ja energia. Oppaassa on huomioitu kielellistä tukea tarvitsevat lapset ja siihen on liitetty pcs -kuvia kommunikoinnin tueksi. Kirja mahdollistaa myös kuvien käytön harjoittelun luontevassa tilanteessa kommunikoinnissa tukea tarvitsevan lapsen kanssa. Kirjan avulla ryhmän lapset voivat perehdyttää ryhmään tulevia uusia lapsia kestävän kehityksen käytäntöihin. Kirja on jaettu kaikkiin päiväkoteihin ja löytyy myös Nokian kaupungin kirjastosta ja kaupungin nettisivuilta pdf-muodossa.

KESTÄVÄN KEHITYKSEN KÄYTÄNTÖJÄ

Energiankulutus

- Pesukoneen käyttö: täydet koneelliset. Tavoitteena käyttää pesulaa suurten pyykkimäärien käsittelyssä.
- Kuivauskaappi: ajastuksessa ja lämpötilansäädössä sekä täytössä muistettava todellinen tarve.
- Tarpeettomien valojen sammutus, jos huoneesta poistutaan yli 10 minuutiksi. Hyödynnetään luonnonvaloa, ei pidetä valoja päällä turhaan.
- Suositaan energiaa säästäviä lamppuja.
- Tietokoneiden, musiikintoistolaitteiden ym. virta katkaistaan yöksi.
- Lämmitys oleskelutiloihin ja varastoihin sopivaksi.
- Tarvittaessa lyhyt ristituuletus.
- Suositaan julkisia liikennevälineitä.

Vedenkulutus

- Ei juokseteta vettä turhaan, esim. liiman voi antaa kuivua kippoon pesemisen sijasta.
- Ohjeet käsienpesuun myös lapsille.

- Vältetään likapyykin pesua juoksevalla vedellä. Päiväkodissa voidaan huljutella irtoava lika vaatteista sekä suositaan kuravaatteiden harjausta, kura voidaan harkinnanvaraisesti pestä letkulla vedellä. Pääsääntöisesti pyykit ja kuravaatteet pestään kotona.
- Astian- ja pyykinpesukoneen täydet koneelliset.
- Tiskataan astiat altaaseen lasketussa vedessä eikä valuvan hanan alla.
- WC-kalusteita ja vettä käyttäviä laitteita uusittaessa suositaan vettä säästäviä vaihtoehtoja: automaattihanat, pöntöt, joissa iso ja pieni huuhtelu erikseen, vettä säästävät pyykkikoneet jne.
- Vuotavista vesikalusteista ilmoitetaan kiinteistönhuollolle välittömästi.

Hankinnat

- Käytetään tavaroita huolellisesti ja vastuullisesti sekä opetetaan tapa myös lapsille.
- Ennen hankintaa:
 - korjataan vanhaa uudelleen käytettäväksi → Varikolla voi korjauttaa esim. huonekaluja
 - huonekaluja voidaan kierrättää yksiköiden välillä
 - ostamisen sijaan mietitään, voisiko tuotteen lainata jostakin (esim. kirjasto tai toinen varhaiskasvatusyksikkö)
 - etsitään yrityksiä, joilta voisi saada tarpeetonta paperia, pahvia, nappeja, tapetteja, kansioita yms. materiaalia.
- Hankinnat ryhmien yhteisiä, päiväkotien yhteisiä - kierrätetään.
- Hankinnoissa huomioitava hinnan lisäksi:
 - monikäyttöisyys
 - ekologisuus ja energiatehokkuus
 - tarpeellisuus
 - kestävyys, korjattavuus ja ajattomuus.

Huomioitavaa

- Keräysastioiden koot todellisen tarpeen mukaan → biojätettä tulee massana eniten (käsipaperit), sekajätteeseen vain roskat, joille ei ole omaa keräysastiaa (esim. askartelukartonki ja kertakäyttöhanskat).
- Huolellinen lajittelu on tärkeää jätteen jatkokäsittelyn kannalta, yksikin vääränlainen roska saattaa pilata koko erän (esim. kartonkia).

- Ohjataan lapsia käyttämään käsipaperia säästeliäästi. Talokohtaisesti voidaan siirtyä käyttämään pyyheliinarullia.
- Materiaaleja käytetään tarpeen mukaan ja suositaan kierrätysmateriaaleja.
- Lapset ja uudet työntekijät perehdytetään kestävän kehityksen mukaisiin toimintamalleihin.

LINKKIVINKKEJÄ

Pirkanmaan jätehuolto Oy: <http://www.pjhoy.fi/>

Tietoa kestävästä kehityksestä: Kestävä kehitys -sivusto, <https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys>

Tietoa jätteiden lajittelusta: Suomen Pakkauskierrätys RINKI Oy, <https://rinkiin.fi>

Opetusmateriaalia: Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, <https://www.kierratyskeskus.fi/ymparistokoulutus/kasvattajat/opetusmateriaalit/varhaiskasvatus>

Kestävän kehityksen määrittelyä: Ympäristöministeriö, <https://www.ym.fi>

Lasten kanssa tehtävää: Arktiset Aromit ry, <https://www.arktisetaromit.fi>

Ulkona oppimisen, ympäristökasvatuksen ja kestävän elämäntavan materiaali-pankki: Mappa, <https://mappa.fi/fi/etusivu>

Tietoa Vihreä lippu -toiminnasta: Suomen ympäristökasvatuksen seura, <https://feesuomi.fi/>

Pieni opas ilmastokasvatukseen: [Pieni-ilmasto-opas-web.pdf \(vihrealippu.fi\)](https://www.ymparisto.fi/sites/default/files/2018-05/Pieni_ilmasto_opas_web.pdf)

Monenlaista materiaalia kestävään kehitykseen: Ekokumppanit, <https://ekokumppanit.fi/>

Maailmankoulu sivustolta löytyy materiaalia sosiaalisesti kestävään kehitykseen <https://maailmankoulu.fi/>

Ympäristökasvatusmateriaalia: WWF, <https://wwf.fi/vaikuta-kanssamme/ymparistokasvatus/materiaalipankki/>

Nokian kaupungin julkaisuja <https://www.nokiankaupunki.fi/asuminen-ja-ymparisto/ymparisto/ymparistonsuojelu/julkaisut/>

Esikoulujen partioviikko – Opettajan opas <https://www.partio.fi/tule-mukaan/kampanjat/esikoulujen-partioviikko/>

Kiuru ja koppakuoriainen – päivähoiton ja alkuopetuksen ympäristökasvatusideoita <https://www.kierratyskeskus.fi/files/3204/kiurujakoppis.web.pdf>

Keke- kestävä kehityksen opas päiväkodeihin https://www.kierratyskeskus.fi/files/4679/Keke_paivakodissa.pdf

Sahi: Koulumetsäopas - Käsikirja koulujen ja päiväkotien lähimetsien käyttöön ja turvaamiseen <https://www.gloaalikasvatus.fi/vinkit/koulumetsaopas>

Motivan materiaaleja: [Koulut ja oppilaitokset - Motiva Ideoita energiaopetukseen.pdf \(motiva.fi\)](#)

Open ilmasto-opas: [Open ilmasto-opas | Open ilmasto-opas \(openilmasto-opas.fi\)](#)

Monialainen kokonaisuus ilmastonmuutoksen perusteiden oppimiseen ja opettamiseen: [ILMASTO.NYT](#)

KIRJAVINKKAUKSIA

Lasten kanssa luettavaksi

Bellamy, D. 1991. Lasten vihreä kirja.

Downey, M. 2012. Katajamäki, E. Palanterä, J. Luonnonvarat.

Downey, M. 2012. Valjakka, N. Palanterä, J. Mitä järkeä olla vihreä? I.

Downey, M. 2012. Valjakka, N. Palanterä, J. Mitä järkeä olla vihreä? II.

Forbes, B. 2011. Kestohyödykkeet.

Forbes, B. 2011. Kulutushyödykkeet.

Frith, A. 2011. Roskat pois - Kurkista ja kierrätä.

Furman, E. 1996. Kotipihasta korpimetsään.

Havukainen A. 2017. Tatu ja Patu pihalla - outo käsikirja siitä, mitä kaikkea kivaa pihalla voi tehdä.

Heilala, K. 2017. Kesäretki Nuuskamuikkusen kanssa.

Heilala, K. 2017. Syysretki Nipsun kanssa.

Heilala, K. 2016. Talviretki Pikku Myyn kanssa.

Heilala, K. 2017. Kevätretki Muumimamman kanssa.

Heimonen, S. 2011. Tikun ja Takun luontokirja.

Henttonen, J. 2016. Miina ja Manu kierrättävät.

Hoffman, M. 2015. Meidän ja muiden vihreä kirja.

Hutta, K.E. 2004. Vettä, vettä, vettä - Tietoa & tarinoita (Nalle Puh).

Koivunen, H. 2004. Leinonen, S. Jäniksen selässä - Repullinen luontoleikkejä.

Koivisto, T. 1995. Hei, kaikki toimii! - Lasten energiakirja.

Kokkonen, M. 2007. Roska-Reima ja jätevuoren valloitus.

Mörö, M. & Nygård-Niemistö, M. 2007. Jutta ja Julius Puutarhan parissa.

Palanterä, J. 2012. Vihreän elämän valintoja.
Sonesson, H. 2001. Muumipeikon metsäretki.
Walsh, M. 2008. 10 askelta maapallomme auttamiseksi.

Tietokirjoja ja oppaita kasvattajille

Aarnio-Linnavuori, E. 2017. Ilmiöt ihmeteltäviksi - Monialaisia ideoita ulkona oppimiseen.
Laitinen, J. 2013. Pieni suuri energiakirja, opas energiatehokkaaseen asumiseen.
Murphy, G. 2008. Ilmastonmuutos - Mitä minä voin tehdä?
Parikka – Nihti, M. 2014. Iloa ja ihmettelyä - Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa.
Parikka-Nihti, M. 2011. Pieniä puroja: kasvua kohti kestäväää kehitystä.
Parramon, J.M. 1989 Vesi.
Rinne, T. 2002. Luontoäidin lahjavakka - Ideoita kotiin ja keittiöön.
Suosalo, A. 2008. Lasten aurinkovuosi - opas ekologiseen lastenkulttuuriin.
Tampio, H. 2017. Ulkoloikka: hyppää ulko-opetuksen ideoiden maailmaan.
Tampio, H. 2014. Ulos oppimaan! Sata ideaa ulko-opetukseen.
Tell, J. 2007. Sata tekoa maapallon puolesta.

LÄHTEET

Cantell, H. (toim.) 2004. Ympäristökasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus.

Elinvoimainen, ekologinen Nokia 2027.

<https://www.nokiankaupunki.fi/kaupunki-ja-hallinto/strategia-ja-hankkeet/uusi-nokia-2027/> .

Luettu 7.5.2020.

IPCC: Ilmasto lämpenee hälyttävällä vauhdilla. Ympäristöministeriön tiedote ilmastoraportista 8.10.2018. [https://www.ymparisto.fi/FI/Ajankohtaista/IPCC_Ilmasto_lampenee_halyttavalla_vauhd\(48136\)](https://www.ymparisto.fi/FI/Ajankohtaista/IPCC_Ilmasto_lampenee_halyttavalla_vauhd(48136)). Luettu 9.3.2020.

Kestävä kehitys.fi

<https://kestavakehitys.fi/kestava-kehitys/periaatteet>. Luettu 5.3.2019.

Luontoon.fi:

<https://www.luontoon.fi/retkeilynabc/ymparistovinkit/luontosuhde?inheritRedirect=true>. Luettu 5.3.2019.

Olli Oravan matkassa - pidetään yhdessä huolta ympäristöstä ja toisistamme. 2020.

<https://www.nokiankaupunki.fi/wp-content/uploads/2020/06/Olli-Oravan-matkassa-kestavan-kehityksen-perehdytysopas-lapsille.pdf>

Opetushallitus 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2016:1. Helsinki: Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf. Luettu 7.5.2020.

Opetushallitus 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2018:3a. Helsinki: Opetushallitus. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf. Luettu 7.5.2020.

Suomen ympäristökasvatuksen seura ry: Hyvien kestävän kehityksen käytäntöjen helmet <https://feesuomi.fi/sykse-on-nyt-fee-suomi/>. Luettu

Tampereen kaupunkiseudun ilmastostrategia 2030.

https://www.tampereenseutu.fi/site/assets/files/4341/ilmastostrategia_24_3_2010_sh_hyvksym.pdf. Luettu 11.5.2020.

Kestävän kehityksen tavoitteet. Suomen YK-liitto. <https://www.ykliitto.fi/yk-teemat/kestava-kehitys/kestavan-kehityksen-tavoitteet>. Luettu 9.3.2020.

Ympäristöministeriö 2020. Mitä on kestävä kehitys.

http://www.ym.fi/fi-fi/ymparisto/kestava_kehitys/mita_on_kestava_kehitys. Luettu 9.3.2020.

Tämän ohjeistuksen ovat koonneet:

Päivi Hell

Sari Kauppinen

Emilia Soinio

Emmi Vuori

Minna Ruotsalainen

https://cdn.pixabay.com/photo/2019/04/03/20/19/flower-4101320_340.jpg